

5. Костюченко О. Є. Реалізація соціального призначення трудового права в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 392 с.
6. Іншин М. І., Щербина В. І. Ідеологічні основи сучасного трудового права України : монографія. Харків : Діса плюс, 2016. 328 с.
7. Єрмакова О. А. Європейська регіональна інноваційна політика: досвід для регіонів України. *Економічні інновації*. 2015. Вип. 60. Кн. III. С. 110–118.
8. Про колективні договори і угоди : Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. Ст. 361.
9. Кодекс законів про працю України. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. № 50. Ст. 375.

УДК 349.2

DOI: 10.32751/2617-5967-2021-03-07

Прокоп'єв Р. Є.

кандидат юридичних наук,
головний інженер регіональної філії «Південна залізниця»
акціонерного товариства «Укрзалізниця»

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ ПРАЦІВНИКІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті здійснено розгляд та аналіз термінологічного розуміння медичного огляду та на основі досліджених наукових позицій вчених запропоновано власне визначення поняття «медичний огляд працівників залізничного транспорту». Наголошено на тому, що проведення медичних оглядів осіб, які керують транспортними засобами не є прерогативою виключно нашої держави, а увага цим правовідносинам приділена й на міжнародному рівні. Здійснено детальний аналіз Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій залізничного транспорту, метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, затвердженого наказом Міністерства транспорту та зв'язку від 29.04.2010 року № 240 та на його основі визначено ключові особливості медичного огляду працівників залізничного транспорту. Вказано на важливому значенні медичного огляду працівників залізничного транспорту як власне для працівників, так і для роботодавців.

Ключові слова: медичний огляд, працівник, залізничний транспорт, особливості.

The article considers and analyzes the terminological understanding of medical examination and on the basis of the researched scientific positions of scientists offers its own definition of the concept of "medical examination of railway transport workers". It is emphasized that conducting medical examinations of persons driving vehicles is not the prerogative of our state alone, and attention is paid to these legal relations at the international level. A detailed analysis of the Procedure for medical examinations of certain categories of railway transport, subways and enterprises of intersectoral industrial railway transport of Ukraine, approved by the order of the Ministry of Transport and Communications from 29.04.2010 № 240 and based on it identified key features of medical examination of railway transport workers. The importance of the medical examination of railway transport workers for both employees and employers is pointed out.

Key words: *medical examination, employee, railway transport, features.*

Постановка проблеми. Конституційний принцип захисту прав людини і громадянина має бути покладений в основу всіх правовідносин, які існують у країні, оскільки це є показником стабільного розвитку держави, як соціальної та правової, розгляду людини як найвищої соціальної цінності. Не виключенням є й правовідносини у сфері залізничного транспорту, зокрема щодо забезпечення належного рівня соціального захисту працівників залізничного транспорту, осіб, які користуються такими транспортними послугами, осіб, які обслуговують залізничний транспорт загального користування тощо. Ключовим чинником соціального захисту, на нашу думку, є забезпечення безпеки на залізничному транспорті та створення умов для збереження життя та здоров'я як працівників, так і користувачів транспортними послугами.

Нормами статті 11 Закону України «Про залізничний транспорт» від 04.07.1996 № 273/96-ВР закріплено, що підприємства залізничного транспорту загального користування забезпечують безпеку життя і здоров'я громадян, які користуються його послугами, а також безпеку руху поїздів, охорону навколишнього природного середовища згідно з чинним законодавством України [1]. Безпека на залізничному транспорті залежить від значної кількості факторів, як об'єктивних, так і суб'єктивних, проте, чи не найголовнішу роль щодо дотримання заходів безпеки покладається на працівників, які уповноважені на керування залізничним рухомим складом, локомотивами та іншими транспортними засобами. Враховуючи наведене вище, трудовим законодавством до працівників залізничного транспорту висувається значна кількість вимог: кваліфікаційних, вікових та, найголовніше, медичних. Вимоги до стану здоров'я мають суттєве значення для забезпечення реальної безпеки на залізничному транспорті, не допущення до керування осіб, які мають відповідні захворювання та за станом свого здоров'я нездатні в повному обсязі виконувати покладені на них трудові функції. Відзначимо, що загалом робота на підприємствах, які пов'язані з транспортом характеризується важкими та небезпечними умовами праці, підвищеним рівнем психоемоційного стану, постійним напруженням, збільшеною увагою, необхідністю швидкого реагування на певні події тощо. А тому, в контексті нашої статті ми пропонуємо детально дослідити проблему визначення стану здоров'я машиністів, помічників машиніста локомотивів, водіїв моторно-рейкового транспорту незнімного типу шляхом проведення медичних оглядів, оскільки будь-який транспортний засіб є джерелом підвищеної небезпеки, а особи які ними керують мають бути фізично та психічно здоровими, адекватно та безпомилково сприймати інформацію на дорозі та швидко реагувати на певні дорожні ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання медичних оглядів досліджували науковці різних галузей права. Серед них: В.І. Біловод, А.І. Єна, О.О. Конопельцева, В.В. Маслюк Н.М. Опара, Б.В. Панов, Н.М. Хуторян та інші.

Невирішені раніше проблеми. Проте, актуальність написання вказаної статті обумовлена тим, що аспектам здійснення належного медичного огляду працівників залізничного транспорту приділено досить мало уваги. А це: по-перше, порушує гарантії таких працівників на належне медичне забезпечення, по-друге – негативно впливає на виконання працівником своїх посадових обов'язків; по – третє, може спричинити негативні наслідки у вигляді пошкодження майна, травмування чи загибелі людей у випадку неналежного чи поверхневого проведення медичного огляду.

Метою статті є визначення особливостей та значення медичного огляду працівників

залізничного транспорту.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до безпосереднього розгляду мети нашого дослідження зазначимо, що на сьогодні проведення медичних оглядів осіб, які керують транспортними засобами не є прерогативою виключно нашої держави. Питання безпеки на транспорті та необхідності здійснення постійного контролю здоров'я водіїв транспортних засобів незалежно від видів транспорту окреслено й на міжнародно-правовому рівні. Не можна не згадати Конвенцію ООН про дорожній рух, прийняту 8 листопада 1968 року у Відні, в якій, зокрема, у статті 41 закріплено таку вимогу для отримання посвідки водія як необхідний стан здоров'я [2]. Вказаним актом не здійснюється розшифрування, який же це належний стан здоров'я, проте із ряду інших норм можна визначити, що це стан, при якому особа володіє належними фізичними, психічними та розумовими якостями, які їй дозволяють безпечно керувати транспортними засобами. Визначення такого стану здійснюється саме шляхом проведення медичного огляду особи-водія. В контексті дослідження міжнародних актів варто згадати й Директиву 2006/126/ЄС від 20 грудня 2006 р. «Про водійські посвідчення для водіїв», що діє в Європейському Союзі. Вказаною Директивою, а саме додатком III закріплено мінімальні стандарти фізичної та психічної придатності до керування механічним транспортним засобом, а також закріплено положення, відповідно до якого державам-членам повинно бути дозволено запроваджувати медичні обмеження, що гарантуватимуть відповідність мінімальним стандартам фізичної та психічної придатності до керування іншими транспортними засобами [3]. Безумовно, це загальні міжнародні акти, але, на нашу думку, при окресленні питання проведення медичних оглядів працівників залізничного транспорту вказані акти мають бути також враховані.

Про необхідність проведення медичного огляду зазначено й у національному законодавстві. Так, Законом України «Про дорожній рух», а саме статтею 45 передбачено, що медичний огляд проводиться з метою визначення здатності кандидатів у водії і водіїв до безпечного керування транспортними засобами. У вказаній статті визначаються й види такого медичного огляду: попередні, періодичні, щозмінні передрейсові і післярейсові огляди, а також позачергові огляди, зумовлені необхідністю [4]. Правовою основою проведення медичних оглядів працівників також можна назвати й положення статті 17 Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 №2694-ХІІ, відповідно до якої роботодавець зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичного (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року [5]. Конкретизація положень щодо проведення медичного огляду здійснюється вже у підзаконних нормативно-правових актах та із врахуванням специфіки кожного із видів транспорту. Закріплення необхідності проведення медичного огляду у міжнародно-правових та національних нормах свідчить про досить важливе значення таких оглядів для забезпечення безпеки на транспорті, а також визначає особистий захист працівників, що виражається у періодичному проведенні медичних оглядів та своєчасному медичному забезпеченні.

Отже, пропонуємо дослідити сутність медичного огляду, поняття якого нормами чинного законодавства не закріплено. Розуміння вказаного поняття можна здійснити виключно шляхом аналізу його наукового трактування, але й на науковому рівні такі дослідження є мінімальні. Загалом, досить широке визначення поняття медичного огляду надає О.О. Конопельцева, яка визначає його як механізм, що є обов'язковим для

проходження у закріплених законодавством випадках і порядку, що провадиться лікувально-профілактичними закладами, з метою встановлення ступеню відповідності стану здоров'я вимогам професії, спеціальності, кваліфікації та виявлення захворювань, які за умови дії шкідливих або небезпечних чинників можуть загострювати чи сприяти розвитку професійних захворювань, результат яких впливатиме на виникнення трудового правовідношення, його розвиток чи припинення [6, с. 9]. Ми ж пропонуємо медичний огляд працівників залізничного транспорту розглядати як систему заходів медичного характеру, суть яких зводиться до визначення відповідності стану здоров'я працівників залізничного транспорту та здійснення його співвідношення із можливістю працівника виконувати покладені на нього трудовим законодавством та нормами трудового договору функції, а також спрямовані на виявлення порушень у стані здоров'я працівника та вчинення заходів медичного характеру щодо його подальшого відновлення.

На сьогодні питання проведення медичного огляду працівників залізничного транспорту, на нашу думку, врегульовано дещо краще, ніж наприклад, проведення медичних оглядів працівників автомобільного транспорту. Це, насамперед, пов'язано із тим, що залізничний транспорт є одним з важливих базових галузей економіки України, що забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки і потреби населення у перевезеннях. Частиною 5 статті 16 Закону України «Про залізничний транспорт» закріплено загальне положення відповідно до якого залізничники та члени їх сімей користуються у встановленому порядку безоплатним медичним обслуговуванням у відомчих установах охорони здоров'я. Це право зберігається за ними і після виходу на пенсію [1]. В той же час, у профільному законі нічого не сказано саме про необхідність та періодичність проведення медичних оглядів працівників залізничного транспорту. Вказана проблема окреслена у підзаконному нормативно-правовому акті – Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій залізничного транспорту, метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, затвердженого наказом Міністерства транспорту та зв'язку від 29.04.2010 року № 240, який визначає процедуру проведення попереднього (під час прийняття на роботу) та періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників певних категорій залізничного транспорту загального користування, метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту [7]. Деталізація проведення медичного огляду у підзаконному нормативно-правовому акті є показником того, що законодавець намагається не просто систематизувати вказані суспільні відносини у єдиному акті, а й детально прописати всі елементи здійснення такого огляду, врахувати всі нюанси, які можуть виникнути у таких суспільних відносинах. І це є важливим, з огляду на важливість залізничного транспорту як галузі, забезпечення безперебійного, своєчасного перевезення вантажів та безперебійного задоволення потреб населення у перевезеннях.

Окреслюючи питання здійснення попереднього (під час прийняття на роботу) та періодичних (протягом трудової діяльності) медичного огляду працівників залізничного транспорту на основі аналізу наведеного вище порядку можемо назвати ряд позитивних рис, які стосуються проведення таких оглядів працівників залізничного транспорту:

1) наявність законодавчої регламентації таких медичних оглядів як обов'язковий огляд при прийнятті на роботу та періодичний медичний огляд та мету їх проведення. Закріплено, що попередній медичний огляд під час прийняття на роботу проводиться з метою: 1) визначення стану здоров'я працівника і реєстрації вихідних об'єктивних показників здоров'я; 2) встановлення фізичної та психофізіологічної придатності особи до роботи за визначеною професією, спеціальністю, посадою; 3) встановлення можливості

виконання без погіршення стану здоров'я професійних обов'язків у конкретних умовах виробничого середовища й трудового процесу; 4) виявлення захворювань, що виникли раніше та можуть негативно впливати на професійно значимі функції. Періодичні медичні огляди проводяться з метою: 1) забезпечення динамічного спостереження за станом здоров'я працівників; 2) своєчасного виявлення ранніх ознак гострих і хронічних професійних захворювань (отруєнь), загальних та виробничо зумовлених захворювань у працівників; 3) вирішення питання щодо можливості працівника продовжувати роботу в конкретних умовах виробничого середовища і трудового процесу; 4) розроблення індивідуальних та групових лікувально-профілактичних та реабілітаційних заходів для працівників, що належать за результатами медичного огляду до групи ризику; 5) здійснення відповідних оздоровчих заходів. Чіткість визначення мети проходження того чи іншого виду медичного огляду є запорукою досягнення тих цілей, які перед ними стоять та реальному визначенню стану здоров'я працівника залізничного транспорту, який підлягає медичному огляду [7].

2) чітка регламентація осіб, які мають проходити попередній (періодичний) медичний огляд, що закріплено у додатку 1 Порядку. Чітке окреслення суб'єктів, які мають проходити медичний огляд усуває неоднозначності щодо визначення кола осіб, які мають проходити медичний огляд. Небажання проходити такий медичний огляд для закріпленого кола осіб може спричинити такі негативні наслідки як відсторонення від роботи, накладення дисциплінарного стягнення тощо.

3) можливості застосування до особи психіатричних та наркологічних обстежень поряд із загальним медичним оглядом. Пунктом 2.3 передбачено, що якщо працівник, робота якого пов'язана з рухом поїздів, обслуговуванням залізничного транспорту, метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту, одночасно зазнає впливу шкідливих та небезпечних факторів трудового процесу або його робота пов'язана з обслуговуванням населення, а також якщо він повинен проходити психіатричний та наркологічний огляди, то під час проведення медичного огляду враховуються також вимоги таких нормативно-правових актів, які стосуються наркологічних, психіатричних оглядів, а також актів, які визначають загальні положення проходження медичних оглядів [7]. Вказана норма, на нашу думку, сприяє комплексному та більш поглибленому визначенню фізичного, морального та психологічного стану здоров'я працівника залізничного транспорту та надає більш точну характеристику не тільки його фізичного здоров'я, а й психологічного, а також можливої залежності від психотропних та інших речовин тощо.

4) диференціація періодичності проведення медичних оглядів з урахуванням професії та віку. Так, пунктом 2.10 Порядку передбачено, що працівники, робота яких пов'язана із забезпеченням безпеки руху та обслуговуванням залізничного транспорту метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту, з урахуванням професії та віку проходять обов'язкові медичні огляди з такою періодичністю: машиністи, зайняті на поїзній роботі «в одну особу», машиністи та помічники машиністів, що обслуговують швидкісні поїзди, – щорічно; інші машиністи, водії та їх помічники віком до 50 років – кожні 2 роки, старші 50 років – щорічно; інші працівники, безпосередньо зайняті на роботах, пов'язаних із забезпеченням безпеки руху та обслуговуванням залізничного транспорту і метрополітену, віком до 50 років – кожні 2 роки, старші 50 років – щорічно; група осіб керівного складу – кожні 3 роки; працівники віком до 21 року – щорічно [7]. Такий розподіл є досить важливим, оскільки врахування вікової категорії тісно пов'язано із тими фізіологічними процесами, які відбуваються в організмі людини. Тому

необхідним є щорічне проведення медичних оглядів молодих працівників, чий організм ще тільки формується, так і осіб, старше 50 років, щодо яких вже починає відбуватися незворотній процес старіння організму.

5) індивідуальний підхід до проведення медичних оглядів працівників, суть якого зводиться не тільки до фактичного проведення самого індивідуального медичного обстеження, а саме до можливості коригування процесу та періодичності проходження медичного огляду відносно окремого працівника. Це може бути пов'язано із різноманітними суб'єктивними та об'єктивними обставинами. Пунктом 2.11 Порядку закріплено перелік випадків, коли періодичність проведення медичних оглядів може змінюватися. Зокрема до об'єктивних обставин можна віднести: рішення ЛЕК виходячи з конкретного стану здоров'я працівника, до індивідуальних строків проведення обов'язкового медичного огляду, але не частіше одного разу на рік; при призначенні працівника на роботу з більш складними умовами праці або вищим ступенем небезпеки, для яких визначено підвищені вимоги до стану здоров'я, включаючи переведення машиніста локомотива на роботу «в одну особу» чи обслуговування швидкісних поїздів, за направленням роботодавця. Суб'єктивними причинами є 1) обґрунтована підозра, що стан здоров'я працівника не дозволяє йому виконувати свої трудові обов'язки; 2) є письмова вимога працівника, якщо він вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язане з умовами праці, або якщо стан здоров'я працівника не дозволяє йому виконувати свої трудові обов'язки. Досить позитивним, на нашу думку, є можливість особи висловлюватися про стан свого здоров'я, а отже й вчиняти дії щодо дострокового проведення медичного огляду відносно себе. Це є суттєва гарантія права особи на медичне забезпечення, захисту свого життя та здоров'я.

6) індивідуальний підхід до визначення придатності працівника до роботи, що здійснюється за результатами медичного обстеження та з урахуванням особливостей функціонального стану організму при застосуванні основних та додаткових методів обстеження. Це має здійснюватися у чіткій відповідності до Переліку медичних протипоказань до роботи, пов'язаної із забезпеченням безпеки руху та обслуговуванням залізничного транспорту, метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту України (додаток 7), окремих протипоказань у разі порушення зору (додаток 8).

7) за результатами медичного огляду особа може бути направлена для поглибленого медичного обстеження до спеціалізованих медичних закладів Укрзалізниці чи системи Міністерства охорони здоров'я України для уточнення діагнозу, що також свідчить про досить серйозне ставлення до підтримання належного рівня здоров'я працівників залізничного транспорту.

В цілому окреслюючи аспекти проходження медичного огляду працівниками залізничного транспорту можемо зробити аргументований висновок про те, що медичний огляд є ключовим при визначенні стану здоров'я працівників залізничного транспорту, а його проведення – важливим фактором для забезпечення безпеки на підприємствах транспорту. Таким чином, значення медичного огляду працівників залізничного транспорту можна розглядати у двох аспектах:

1) для особи-працівника. Тобто, регулярне проведення медичних оглядів має на меті:

- а) визначення реального стану свого здоров'я та своєчасного виявлення патологічних станів, захворювань та факторів ризику їх розвитку;
- б) виявлення хронічних захворювань;
- в) проведення своєчасної діагностики захворювань та, як наслідок, підбір правильного

протоколу лікування виявлених хвороб; г) отримання пільг та компенсацій за роботу в тих умовах, які негативно вплинули на стан здоров'я працівника.

2) для роботодавця та інших осіб: а) проведення медичного огляду дозволяє своєчасно виявити відхилення здоров'я працівника та вчинити заходи щодо його відсторонення від роботи, зокрема від керування локомотивами та потягами. Ігнорування вказаної норми може призвести до досить негативних наслідків, зокрема, коли працівникам стає погано безпосередньо на робочому місці і ним втрачається можливість керувати рухомим складом. Наслідком можуть бути аварії, пошкодження майна і, найстрашніше, – загибель людей; б) протипоказання згідно медичного висновку є підставою для тимчасового або постійного працевлаштування працівника, за його згодою, на іншу роботу відповідно до чинного законодавства або вжиття інших заходів, передбачених законодавством; в) встановлення медичних протипоказань щодо здійснення окремих видів робіт, в тому числі й неможливості в подальшому керувати транспортними засобами є також й підставою для вирішення питання звільнення особи з роботи; г) результати медичного огляду можуть бути використані роботодавцем для встановлення причин виникнення професійних захворювань, а отже й можливості їх усунення з боку роботодавця.

Якщо ж говорити про напрямки удосконалення правовідносин щодо проведення медичних оглядів працівників залізничного транспорту наголосимо на тому, що вказану роботу з удосконалення варто розпочинати саме із загальних питань та загальних аспектів нормативно-правового регулювання проведення медичних оглядів, а вже потім визначати специфіку проведення таких медичних оглядів по відношенню до конкретних груп працівників. Досить доцільною є позиція М.І. Наньєвої, яка зазначає, що роботу у сфері удосконалення медичних оглядів, зокрема при прийнятті осіб на роботу, в Україні варто розпочати із проекту Трудового кодексу України. Вчена пропонує саме в проекті Трудового кодексу України визначити правові ознаки медичного огляду, на основі них закріпити законодавче визначення медичного огляду, передбачити механізм його застосування, визначити строки проходження та закріпити, що медичні огляди при прийнятті на роботу повинні бути обов'язковими не лише для конкретного, законодавчо визначеного кола осіб, а абсолютно для всіх, та запровадити відповідальність роботодавця за допуск до роботи осіб, які не пройшли попередній медичний огляд, а працівника – за ухилення проходження медичного огляду під час прийняття на роботу [8, с. 74]. В цілому ми погоджуємося із думкою про необхідність закріпити найбільш загальні положення про медичний огляд саме у проекті Трудового кодексу України, оскільки медичний огляд – показник соціального захисту людини та збереження здоров'я працівників, особливо тих, які працюють із важкими та шкідливими умовами праці.

Висновки. Як висновок зазначимо, що регулярне проходження профілактичних медичних оглядів працівників залізничного транспорту дозволить, з одного боку, значно зменшити ймовірність розвитку найбільш небезпечних захворювань, що є основною причиною інвалідності та смертності населення нашої країни або виявити захворювання на ранній стадії розвитку, коли лікування є найефективнішим, а з іншого – забезпечити допуск до професій і посад, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням безпеки руху та обслуговуванням залізничного транспорту дійсно здорових працівників. Проте, на сьогодні потребують подальших наукових пошуків законодавче закріплення поняття медичного огляду в цілому, а також підвищення рівня індивідуальної відповідальності за власним станом здоров'я особи, яка приступає до виконання трудових обов'язків щодо забезпечення

руху залізничним транспортом в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 № 273/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 40. Стаття 183
2. Конвенція ООН про дорожній рух від 8 листопада 1968 року (Конвенція ратифікована із застереженням і заявами Указом Президії ВР УРСР № 2614-VIII від 25.04.74). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_041#Text
3. Директива Європейського парламенту і ради 2006/126/ЄС від 20 грудня 2006 року про посвідчення водія. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2006. L 403. стор. 18
4. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 31. Стаття 338
5. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 №2694-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. Стаття 668
6. Конопельцева О.О. Медичний огляд як елемент фактичного складу виникнення зміни та припинення трудових правовідносин: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 / О.О. Конопельцева ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Х., 2011. 19 с.
7. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій залізничного транспорту, метрополітенів та підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту України: наказ Міністерства транспорту та зв'язку від 29.04.2010 року № 240. *Офіційний вісник України*. 2010. № 58. Стор. 162. Стаття 2036.
8. Наньєва М.І. Правова регламентація медичного огляду осіб при прийнятті на роботу за законодавством України та окремих пострадянських країн. *Право і суспільство*. 2016. № 4. С. 70-76.